

พระบรมราชาโชวาท
น้อมนำราษฎรร่วมเย็นเป็นสุขสำนึต

๙๙

พระบรมราชาธิราช
น้อมนำราษฎรร่วมเย็นเป็นสุขศานต์

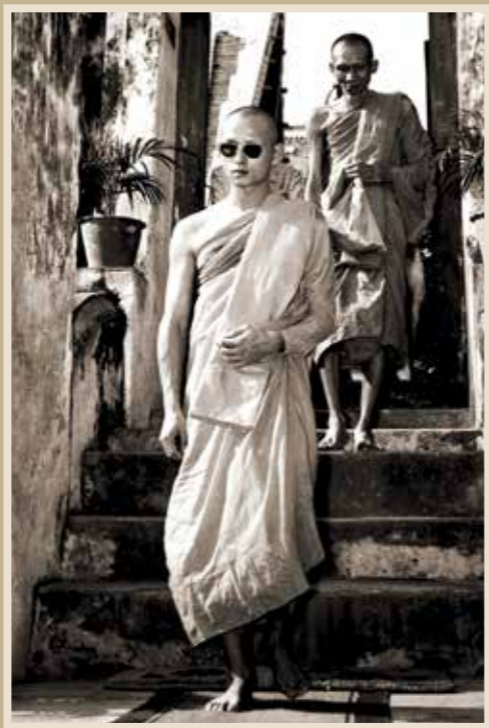
“ภูมิพล”จอมราชาเจ้า   สู่สวรรค์ แล้วแล
ปลายฤดูวสันต์   โศกเศร้า
เปรียบพฤษภชาติตะวัน   สดส่อง
รำลึกพระคำเจ้า   จ่าน้ำตานอง
  อาลัย
ท่วมทุกข์ทั่นอกไทย   ยิ่งแล้ว
แม้พระจักรรโล   เกินกลับ
จิตจดจากรษัตริย์แก้ว   แนบไว้ในสำนึก นිරันตร์

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม
รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุคติได้

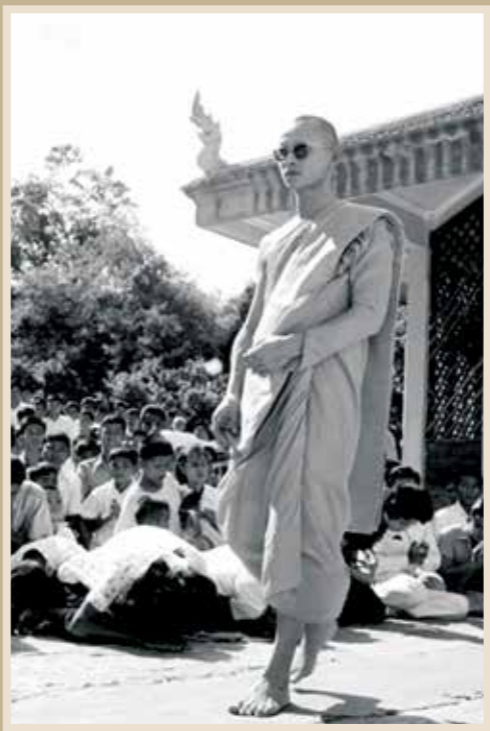
ข้าพระพุทธเจ้า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ข้าราชการ และพสกนิกรชาวไทย

ที่ ๒๒ ๐๐๕๓/๒๕๖๒

สำนักงานพาณิชย์
พระบรมราชินี ถนน ๑๐๒๐๐

๒ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรื่อง เปลี่ยนชื่อบริษัท

อ้างถึง หนังสือกระทรวงพาณิชย์ ที่ ๒๒ ๐๐๕๓/๑๐๐๐ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอตั้งมีพระนามกราบวิเศษของพระกรุณา ขอพระราชทาน
พระบรมราชานุญาตตั้งชื่อพระบรมราชินีพาณิชย์ ภาวพระราชกรณียกิจ พระบรมราชโอรสและ
พระราชดำริที่คิดค้นและรวบรวมพระบรมราชโอรสและพระบรมราชินีพาณิชย์ของพระ
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ตามสำเนาที่แนบมา
เพื่อตั้งเป็นชื่อบริษัทขึ้นชื่อ "๒๒ พระบรมราชโอรสและพระบรมราชินีพาณิชย์" และหนังสือ
"พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ๑๐๐,๐๐๐ ปี
ชาตินิรมล" และพระราชทานที่ไว้ ความใจอยู่มา นั้น

สำนักงานพาณิชย์การมีพระบรมราชโอรสและพระบรมราชินีพาณิชย์ และเห็นว่
การดำเนินการดังกล่าวเป็นการสมควรต่อพระบรมราชโอรส

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพฑูริย์ ใจบุญ)
รองกรรมการพาณิชย์อาวุโส
กรมพาณิชย์

ขอสงวน
โทร. ๐๒ ๒๒๐๕๓๐๐ ถึง ๒๒๐๕
โทรสาร ๐๒ ๒๒๐๕๓๑๕
เว็บไซต์ www.chc.go.th

คำนำ

พระปฐมบรมราชโองการแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ตราบดำรงสิริราชสมบัติ ถึงวันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ รวมเวลา ๗๐ ปี ๔ เดือน ๗ วัน เป็นที่ประจักษ์ว่า พระราชกรณียกิจน่านับการที่ทรงปฏิบัติบำเพ็ญด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณล้ำเลิศ เป็นคุณูปการใหญ่หลวงแก่ชาติและปวงชนชาวไทยสุดพรรณนา ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ อันเป็นพลังรักและพลังศรัทธายิ่งใหญ่

พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสจำนวนมากที่พระราชทานไว้ในวาระต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติล้วนเสมือนเข็มทิศอันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิต ย่อมแก้ปัญหาได้ลุล่วงทั้งสิ้น บรรดาพระบรมราชาบาท พระราชดำรัส อันเนื่องด้วยชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์ ความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน ความกตัญญู ความสามัคคี การรักษาวัดนธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง เหล่านี้ มีคุณค่าอเนกอนันต์ หากน้อมนำอัญเชิญมาเผยแพร่เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไพศาล อันจะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจปวงชนชาวไทยในภาวะแห่งการสูญเสียองค์พระประมุข อยู่ในความวิปโยคอาลัยสุดพรรณนา

รัฐบาลโดยกระทรวงวัฒนธรรม สำนึกในพระมหากุณาธิคุณ เป็นล้นพ้น จึงได้อัญเชิญพระบรมราชโองการ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาจัดพิมพ์เผยแพร่พระเกียรติคุณเพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ได้น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุขสถาพรอย่างยั่งยืนให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติอย่างมั่นคงสืบไป

กระทรวงวัฒนธรรม

สารบัญ

พระปฐมบรมราชโองการ ๑๙

รักษาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒๑

ชื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ ๓๓

ในสิ่งที่ตั้งงามเพื่อส่วนรวม

กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ๔๕

ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง ๕๓

และทางอ้อม

รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๖๓

มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น ๗๓

เพื่อแผ่และแบ่งปัน

เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย ๘๓

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จัก ๙๓

เคารพผู้ใหญ่

มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ๑๐๓

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ ๑๑๓

พอเพียง

มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ๑๒๓

คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติ ๑๓๓

เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

พระปฐมบรมราชโองการ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓

รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

“...ชาติบ้านเมืองประกอบด้วยนานาสถาบัน อันเปรียบได้กับอวัยวะทั้งปวงที่ประกอบกันขึ้นเป็นชีวิตร่างกาย ชีวิตร่างกายดำรงอยู่ได้ เพราะอวัยวะใหญ่ๆน้อยๆทำงานเป็นปรกติพร้อมกันอย่างไร ชาติบ้านเมืองก็ดำรงอยู่ได้ เพราะสถาบันต่างๆ ตั้งมั่น และปฏิบัติหน้าที่ของตนๆ โดยพร้อมมูลอย่างนั้น...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และอาสาสมัครพลเรือน ในพิธีตรวจพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีรัชดาภิเษก วันอังคาร ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๔

“...ความจงรักภักดีต่อชาตินั้น คือความสำนึก
ตระหนักในคุณของแผ่นดินอันเป็นที่เกิดที่อาศัย ซึ่งทำให้
บุคคลเกิดความภูมิใจในชาติกำเนิด และมุ่งมั่นที่จะธำรง
รักษาประเทศชาติไว้ให้เป็นอิสระมั่นคงตลอดไป...”

พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่ทหารรักษาพระองค์ในพิธี
ถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์
ณ พระลานพระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๙

“...คนไทยรักษาชาติรักษาแผ่นดินเป็นปึกแผ่นมั่นคง
มาได้ ด้วยสติปัญญาความสามารถและด้วยคุณความดี
อิสริภาพ เสรีภาพ ความร่มเย็นเป็นสุข ตลอดจนความ
เจริญทุกอย่างที่มีอยู่บัดนี้ บรรพชนของเรา ผู้มีความ
สำนึกตระหนักในความเป็นไทย และมีความอุตสาหะ
พากเพียร พร้อมทั้งความกล้าหาญเสียสละ เป็นผู้สร้างสม
ไว้ให้ทั้งนั้น เราทั้งหลายในปัจจุบันจึงต้องถือเป็นหน้าที่
รับผิดชอบอย่างสำคัญ ในอันที่จะรักษาคุณความดี
พร้อมทั้งจิตใจที่เป็นไทยนั้นไว้ให้หนักแน่นมั่นคง และ
สืบทอดกันต่อไปไม่ให้ขาดสาย ชาติประเทศจึงจะดำรง
อยู่เป็นไทตลอดไป...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราช
พิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ วันอังคาร ที่ ๕
ธันวาคม ๒๕๒๑

“...การที่ประเทศของเราได้รักษาอธิปไตย และดำรง
ฐานะมาด้วยดีได้ตลอดมานั้น ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือ
ของทุกๆ ฝ่าย ต่างช่วยกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของ
ประเทศชาติ ด้วยความสามัคคี และความพร้อมที่จะ
เสียสละ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมาแล้วแต่หนหลัง
ทุกๆ คนในชาติ ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ถ้าแต่ละคน
ต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นผลดีที่สุดที่จะกระทำได้
ด้วยความรักชาติ และมีความสามัคคีกลมเกลียวกันแล้ว
ชาติของเราจะเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นสืบไป...”

พระบรมราชา นอบนาราษฎร์มเหศวรอินสุทธานต์ ในพิธี
ตรวจพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันอาทิตย์
ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๔

“...ชาติบ้านเมืองประกอบขึ้นด้วยบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถ มีอาชีพการงานต่างๆ กัน บุคคลทั้งหลายนี้ แต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละอาชีพ มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้สมควรแก่ฐานะหน้าที่ และปฏิบัติกิจการงานตามกำลังปัญญาความสามารถ ให้ประสานสอดคล้องกัน เพื่อผลการปฏิบัติโดยรวมเพียงนั้น จักได้ประกอบพร้อมเข้าด้วยกันและเกื้อกูลส่งเสริมกัน ให้เกิดความเจริญและความมั่นคงของชาติ ความตั้งใจพยายามทำงานทำประโยชน์ให้ประสานสอดคล้องกันทุกฝ่ายนี้จัดเป็นความสามัคคีอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการสามัคคีในชาติ ท่านทั้งหลายควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาให้เห็นชัด พร้อมกับอบรมสร้างเสริมขึ้นในตนเอง ด้วยความสำนึกว่าผู้ที่มาอยู่ในต่างประเทศ ก็มีสิทธิและหน้าที่ในการทำความเจริญมั่นคงให้แก่ชาติอย่างสำคัญ...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่สามัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเชิญไปอ่านในการชุมนุมนักเรียนและคนไทยในสหราชอาณาจักร ณ โรงแรมปอร์ตแมน อินเตอร์คอนติเนนตัล ลอนดอน วันอาทิตย์ ที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๒๙

“...การสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณนี้ มีหลักการใหญ่ๆ ที่ควรถือปฏิบัติอยู่สี่ข้อ *ข้อแรก* ในการกระทำทั้งปวงต้องคำนึงถึงความมั่นคงและประโยชน์ของชาติบ้านเมืองยิ่งกว่าสิ่งอื่น เพราะชาติบ้านเมืองเป็นที่อยู่ ที่เกิด และเป็นเป็นที่ทุกคนได้อาศัยสร้างความสุขความเจริญทุกอย่างให้แก่ตนเอง *ข้อสอง* เมื่อได้รับมอบหมายการทำงานใดมาทำต้องตั้งใจกระทำให้จริง ด้วยความรับผิดชอบเต็มที่ โดยมุ่งถึงผลสำเร็จและประโยชน์ที่แท้จริงของงานนั้น ๆ เป็นสำคัญ *ข้อสาม* ต้องใช้หลักวิชา ใช้เหตุผลและความถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งความคิดไตร่ตรองที่รอบคอบประกอบด้วยสติและปัญญา เป็นเครื่องวินิจฉัยตัดสินปัญหา ชี้แนวทางปฏิบัติอยู่เสมอ จะละเอียดมิได้ *ข้อสี่* ต้องเข้าใจให้ชัดเจนงานทุกด้าน ทุกสิ่งมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลกันอยู่ทั่วทั้งหมด จึงจำเป็นต้องรู้จักร่วมมือประสานประโยชน์กับทุกฝ่าย ทุกคน อย่างเฉลียวฉลาด ด้วยความเป็นมิตรและความเมตตาปรองดองกัน...”

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๐

เจ้าหน้าที่ทุกๆ ฝ่ายซึ่งเสียชีวิตลงนี้ เป็นผู้พิทักษ์ปกป้องไทยให้เป็นไท ฉะนั้นคนไทยทุกคนจะต้องตอบแทนด้วยการรักษาความสุจริตยุติธรรมในแผ่นดินไว้ให้มั่นคง ต้องตั้งหน้าปฏิบัติหน้าที่การงานของตนๆ ด้วยความเข้มแข็งสามัคคี และด้วยความสำนึกตระหนักในประเทศทุกขณะจิต

พระบรมราชโองการ พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก ในการพระราชทานเพลิงศพเจ้าหน้าที่ผู้เสียชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้าย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต วันอาทิตย์ ที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๔

“...ชาติบ้านเมืองคือชีวิต เลือดเนื้อ และสมบัติของเราทุกคน และการดำรงรักษาชาติประเทศนั้น มิใช่หน้าที่ของบุคคลผู้ใดหมู่ใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกๆ ฝ่าย ทุกๆ คน ที่จักต้องร่วมมือกระทำพร้อมกันไป โดยสอดคล้องกัน เกื้อกูลกัน และมีจุดมุ่งหมายมีอุดมคติอันร่วมกัน...”

พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และอาสาสมัครพลเรือน ในพิธีตรวจพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีรัชดาภิเษก วันอังคาร ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๔

“...ศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทราบกันอยู่แล้วว่าต้องมี และถึงว่าศาสนามีความหมายได้หลายอย่าง ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นศาสนาที่มีชื่อหรือที่ต้องเคร่งครัดตามแนวทางการสั่งสอนอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นแต่ต้องเป็นแนวคิดที่แน่วแน่ ที่ดี และไม่เบียดเบียน อย่างนี้ ก็ถือเป็นศาสนาได้ทั้งนั้น ...เมืองไทยนี้ที่อยู่ได้ก็เพราะไม่มีการกีดกันว่าคนโน้นศาสนาโน้นคนนี้ศาสนานี้ แต่ว่าเป็นที่ทราบกันดีว่าทุกคนปฏิบัติศาสนกิจของตนๆ ด้วยความมุ่งดีหวังดี ตั้งใจที่จะให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม ศาสนาทุกศาสนาจึงใช้ได้ทั้งนั้น ขอแต่เพียงอย่าให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้แทนองค์การศาสนาและผู้แทนสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในการเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาผกาภิรมย์ พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดี ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๒

“...ศาสนาซึ่งทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษ ทำให้มีความเจริญร่มเย็น คนจึงเชื่อถือประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งอุตหนุนคำชูศาสนาเพื่อประโยชน์เพื่อความ สุขความ สวัสดิ์ของตน พระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะพิเศษประเสริฐ ในประการที่อาศัยเหตุผลอันเที่ยงแท้ตามเป็นจริงเป็น พื้นฐาน แสดงคำสั่งสอนที่บุคคลสามารถใช้ปัญญา ไตร่ตรองตามและหยิบยกขึ้นปฏิบัติเพื่อความ สุขความ เจริญและความบริสุทธิ์ได้ตามวิสัยของตน จึงเป็นศาสนา ที่เข้ากับหลักวิทยาศาสตร์ ง่ายที่จะส่งเสริม...”

พระราชดำรัส ในการเปิดประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนา
ทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๒๐ ณ พุทธสถาน จังหวัดเชียงใหม่
วันศุกร์ ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๕

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมชาวไทยภูเขา

ชื้อสัตย์ เลียสละ อดทน มีอุคมการณ
ในสิ่งทีคิงามเพื่อส่วนรวม

“...ถ้าหากเราชาวไทยยังคงมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันโดยทั่วไป อย่างที่ได้ประจักษ์แก่ข้าพเจ้าในคราวไปเยือนจังหวัดต่างๆ นี้แล้ว ก็จะช่วยเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ประเทศชาติ ให้อยู่ในฐานะสามารถเผชิญเหตุการณ์ที่จะมีมาในภายหน้าได้ดี ฉะนั้น ขอให้ทุกฝ่ายจงตั้งใจตร่วมใจกันสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ ยึดมั่นในอุดมคติที่จะปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อประเทศของเราจะได้เจริญวัฒนาสถาพรสืบไป...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๙๙ วันเสาร์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๙๘

“...การที่จะประกอบกิจใดๆ ให้เจริญเป็นผลดีนั้น
ย่อมต้องอาศัยความอดสาหะพากเพียร และความซื่อสัตย์
สุจริตเป็นรากฐานสำคัญ ประกอบกับจะต้องเป็นผู้มีจิตใจ
เมตตากรุณาไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพร้อมที่จะบำเพ็ญ
ประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาสอีกด้วย...”

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๙๙

“...การสร้างสรรคตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่ว่าสร้างในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุดคือความอดทนคือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ดัง คือดูมันครีทำดีนี้ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดีไม่ครีต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของตน ในความเพียรของตน ต้องถือว่าวันนี้เรายังทำไม่ได้ผล อดทนไปก็บอกว่าเป็นวันนี้เราทำแล้วก็ไม่ได้ผล พรุ่งนี้เราจะต้องทำอีก วันนี้เราทำ พรุ่งนี้เราก็ทำ อาทิตย์หน้าเราก็ทำ เดือนหน้าเราก็ทำ ผลอาจได้ ปีหน้า หรืออีกสองปีหรือสามปีข้างหน้า...ความเพียรนี้หมายความว่าไม่ใช่ความเพียรในการทำงานเท่านั้นเอง หมายถึงความเพียรที่จะข่มใจตัวเองด้วย ความกล้าหาญที่จะข่มใจตัวเองให้อดทน ไม่ใช่อดทนแล้วก็เหมือนว่าใครทำก็ทำไป เราทนเอาไว้ เท่ากับคนอื่นเขาเอาเปรียบเรา ไม่ใช่อดทนที่จะยังไม่เห็นผล อดทนที่จะทราบ ว่าสิ่งใดที่เราต้องใช้ใช้เวลา ถ้าเราอดทน หรือถ้าพูดตามธรรมดาว่า “เหนียว” ไว้ อดทนในความดี ทำให้ดี เหนียวไว้ในความดีแล้ว ภายภาคหน้าได้ผลแน่...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันเสาร์ ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๖

“...แต่ละคนมีหน้าที่และได้รับคำบอกอยู่เสมอว่า นักเรียนก็มีหน้าที่ที่จะเรียน อันนี้อาจน่ารำคาญบ้าง แต่ว่าเหตุผล คือแต่ละคนมีพลังของตัวเองสร้างขึ้นมา และรวมพลังก็เป็นพลังแรง พลังนี้มีหลายชนิด พลังกายและพลังใจ ทั้งพลังความรู้ ถ้าได้รวบรวมพลังกายได้แล้วก็เป็นสิ่งอย่างหนึ่งที่น่าชื่นชม เพื่อให้พลังกายนี้ได้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น ต้องพยายามที่จะสร้างพลังวิชา ความรู้และพลังใจให้มีขึ้น พลังจิตใจนี้ถ้าพูดโดยส่วนรวมแล้วเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะรวมทั้งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทราบว่ามีสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ทั้งทำให้สามารถที่จะคิดดีชอบเพื่อให้ตนได้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อตนเอง และเพื่อส่วนรวมได้ดี...”

พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และ
อาจารย์ ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันเสาร์ ที่
๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๖

“...การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรม เป็นเหมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทาง ด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการที่จะประกอบการทำงานเพื่อตนเพื่อส่วนรวมต่อไป ขอให้ทุกคนสำนึกไว้เป็นนิตย์ โดยตระหนักว่า การงาน สังคม และบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ขาดบุคคลผู้มีความรู้สุจริตแล้ว จะดำรงอยู่มิได้เลย...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันศุกร์ ที่ ๘
กรกฎาคม ๒๕๒๐

“...ขอให้ทุกคนเข้าใจและจำไว้ว่า วิชาการต่างๆ ที่เรียนที่สอบไล่กันได้นั้น โดยลำพัง ไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเอาตัวรอดได้ และไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยสร้างสรรค์สิ่งใดให้เป็นประโยชน์แก่ตัว แก่ผู้อื่น แก่บ้านเมืองได้ ผู้มีวิชาการแล้วจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเองนอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติบ้านเมือง และผู้ที่อุปการะตัวมา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะและหน้าที่ และที่สำคัญอย่างมากก็คือ ความขยันหมั่นเพียรพยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทั้งเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ทอดธุระ เพื่อหาความสะดวกสบายจากการเกียจคร้าน ไม่มั่งง่าย หยาบคาย สะเพร่า...”

พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่คณะอาจารย์ ครู และนักเรียนโรงเรียนไกลกังวล ณ ศาลาเรียง วัดไกลกังวล วันศุกร์ ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๒

“...ความรู้ที่สะสมเอาไว้ในตัวเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นเสมือนประทีปสำหรับนำทางเราไปในการปฏิบัติตนในชีวิต จะเป็นการศึกษาต่อกีก็ตาม หรือจะเป็นการไปประกอบอาชีพการงานก็ตาม ความรู้นั้นจะเป็นเครื่องนำทางไปสู่ความเจริญ ความรู้ทางวิชาการก็จะสามารถให้ประกอบอาชีพการงานที่มีประสิทธิภาพ เท่ากับเป็นสิ่งที่จะเลี้ยงตัวเลี้ยงกายเรา ความรู้ในทางการประพฤติที่ดีจิตใจที่เข้มแข็ง ที่ซื่อสัตย์สุจริตนั้น จะนำเราไปได้ทุกแห่ง เพราะเหตุว่าผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้มีความขยันหมั่นเพียร ผู้มีความตั้งใจที่แน่วแน่นั้นไม่มีทางที่จะล้มจม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะครู และนักเรียน โรงเรียน
จิตรลดา ณ ห้องประชุมโรงเรียนจิตรลดา วันพฤหัสบดี ที่ ๒๗
มีนาคม ๒๕๒๓

“...ผู้ที่มีความรู้สูง แต่ไม่รู้จักใช้ความรู้นั้นเท่ากับ
เป็นผู้ที่มีอาวุธร้ายแรงอยู่ในมือ และไม่มีความรู้ในจิตใจ
อาจจะทำอันตรายต่อผู้อื่นได้ อาวุธที่ร้ายแรงมีอำนาจ
มาก ก็ยิ่งจะเป็นอันตรายได้มาก เพราะว่าอาจจะไปฟันฝ่า
อย่างสุมสี่สุมห้าและไม่เป็นประโยชน์ ถ้าได้สามารถสอน
ให้เข้าใจว่าความรู้ซึ่งเป็นอาวุธนี้จะต้องใช้ในทางที่ดีที่ถูก
ยิ่งมีความรู้สูง และมีสติจิตใจที่บริสุทธิ์ที่สุจริตต่างๆ อีก
ด้วยก็ยิ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มาก...”

พระราชดำรัส ในโอกาสที่คณะผู้อำนวยการและอาจารย์ใหญ่
จากโรงเรียนต่างๆ ในเขตอำเภอคูสิต “กลุ่มจิตรลดา” เข้าเฝ้าฯ
ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังคูสิต วันอังคาร ที่ ๑๘
มีนาคม ๒๕๒๓

“...ประโยชน์ หมายถึงผลของการกระทำที่ดีงาม ที่เกื้อกูลอุดหนุนบุคคลและส่วนรวมให้มีความสุขความเจริญ ความสมัคสมานสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ประโยชน์ หรือผลดีนั้นจะเกิดขึ้นเองไม่ได้ หากแต่จะต้องค่อยสร้างค่อย ทำให้เพิ่มพูนขึ้น จึงมักใช้คำพูดว่า บำเพ็ญประโยชน์ แปลว่า ทำให้ประโยชน์เพิ่มพูนขึ้นจนเต็มบริบูรณ์ การบำเพ็ญ ประโยชน์จะต้องทำที่ตัวเองก่อน ด้วยการประพฤติดี เป็นต้นว่า รักษาระเบียบวินัย รักษาความสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติกิจการงานด้วยความเข้มแข็งหนักแน่น ให้จดติดเป็นนิสัย ผลของการทำดี ที่เป็นตัวประโยชน์ ก็จะงอกงามขึ้น ในตัวผู้ปฏิบัติอย่างเต็มเปี่ยม แล้วจะสะท้อนออกถึงผู้อื่น พลอยให้ผู้อื่นและส่วนรวมได้รับผลดีด้วย...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีปฏิญาณตนและสวนสนาม เนื่องใน
งานวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ ณ สนามศุภชลาศัย
สนามกีฬาแห่งชาติ วันอาทิตย์ ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๗

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง
เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจัก
ได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด
ที่เจริญมั่นคง

พระบรมราชา พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือ
วันเด็ก พุทธศักราช ๒๕๓๑ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวัง
ดุสิต วันพุธ ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

กัตัญญต่อพ่อแม่
ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

“...เราทั้งหลายทุกวันนี้จึงต้องระลึกถึงบุญคุณของ
บรรพบุรุษอยู่เสมอ และต้องถือเอาเป็นทั้งภาระและความ
รับผิดชอบ ที่จะรักษาจิตใจและคุณธรรมประจำชาติไทย
นี้ไว้เป็นนิตย์ ทั้งจะต้องสืบทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไป
มิให้ขาดสายด้วย จึงจะสามารถรักษาชาติและประเทศ
มิให้แตกทำลายสูญสลายไปได้...”

พระบรมราชาโองการ พระราชทานแก่ทหารรักษาพระองค์ ใน
พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน และสวนสนามของทหารรักษาพระองค์
วันอาทิตย์ ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๑

“...ความสำเร็จครั้งนี้ แต่ละคนควรถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นต้นทางที่จะช่วยให้สามารถดำเนินไปสู่การงานที่กว้างขวางยิ่งใหญ่อต่อไปในกาลข้างหน้า และควรจะสำนึกด้วยว่าการที่ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากอาศัยสติปัญญาความสามารถของตนเองแล้ว ยังได้อาศัยความอุปการะเกื้อกูลจากผู้อื่นอีกด้วย ผู้ที่ช่วยเหลือโดยตรง ก็มีบิดามารดา ผู้ปกครอง ถัดมาก็มีครูบาอาจารย์ ซึ่งทุกคนจะได้มองเห็นแล้ว แต่ยังมีผู้ช่วยเหลืออื่นอีกเป็นอันมาก ที่ได้อุปการะท่านโดยทางอ้อม ซึ่งท่านอาจนึกไปไม่ถึง บุคคลทั้งนั้นคือประชาชนคนไทยทั้งหมด

ท่านมีหน้าที่อันสำคัญผูกพันอยู่ ที่จะต้องตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือ การทดแทนคุณนั้นมีใช้สิ่งที่ยากนัก ถ้าท่านประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีพะเป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล ก็เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าท่านหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการ ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และในประการสุดท้าย ถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน...”

พระบรมราชาโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๑๑

“...ประเทศหรือสังคมจะอยู่ได้ก็เพราะมีผู้ที่ให้ คือใน
หมู่มนุษย์ต้องมีพวกที่ให้กับพวกที่รับ พวกที่ให้ที่สำคัญ
ที่สุดได้แก่บิดามารดา ต่อมาก็มีครูบาอาจารย์ ผู้ที่ให้นั้น
เพราะได้รับก่อนจึงให้ได้ ทุกคนเกิดขึ้นมาได้ก็เพราะได้รับ
กำเนิดจากบิดามารดา ได้มาเป็นครูบาอาจารย์ก็เพราะได้
รับวิชาความรู้ตกทอดลงมา...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานศึกษาธิการจังหวัดและผู้ตรวจ
การศึกษาทั่วราชอาณาจักร ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชวังดุสิต วันศุกร์ ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๑

“...คนไทยทุกคนควรจะได้ย้อนคิดถึงบรรพชนของเราโดยลำดับมาว่า ท่านได้ตั้งบ้านตั้งเมืองคือประเทศไทยในทุกวันนี้ ขึ้นมาได้อย่างไร ได้สร้างสมความเจริญความดีงาม และรักษาไว้ให้ถาวรมาถึงทุกวันนี้ได้ด้วยความลำบากยากเข็ญเพียงไหน โดยที่ต้องเผชิญกับภัยอันตรายใหญ่หลวงมาหลายยุคหลายสมัย การที่คนไทยสามารถรักษาอิสรภาพและความมั่นคงมาได้ยืนยาวถึงเพียงนี้ ก็เพราะมีจิตสำนึกมันอยู่ ว่าตนมีเผ่าพันธุ์มีชาติประเทศ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นผู้ที่มีอิสรภาพสมบูรณ์เต็มเปี่ยมมาโดยตลอด จึงทำให้เกิดความพร้อมเพรียงกล้าแข็ง ที่จะต่อสู้เพื่ออิสรภาพและความเป็นไทย ทั้งมีความเมตตา รักใคร่ สามัคคีปรองดองกันบำเพ็ญกรณียกิจทั้งปวงเพื่อประโยชน์เพื่อความเจริญมั่นคงแห่งส่วนรวม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๕ วันพฤหัสบดี ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๔

ความกตัญญูกตเวทิต่อสภาพจิตที่รับรู้ความดี และยินดีที่จะกระทำความดีโดยศรัทธามั่นใจ คนมีกตัญญูจึงไม่ลบล้างทำลายความดี และไม่ลบหลู่ผู้ที่ได้ทำความดีมาก่อน หากเพียรพยายามรักษาความดีทั้งปวงไว้ให้เป็นพื้นฐานในความประพฤติปฏิบัติทุกอย่างของตนเอง เมื่อเต็มใจและตั้งใจกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความดีดังนี้ ก็ย่อมมีแต่ความเจริญมั่นคงและรุ่งเรืองก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความกตัญญูกตเวทิต่เป็นคุณสมบัติอันสำคัญยิ่งสำหรับนักพัฒนาและผู้ปรารถนาความเจริญก้าวหน้าทุกคน

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่คณะกรรมการวันกตัญญูกตเวทิต์ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกวันกตัญญูกตเวทิต์ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต วันศุกร์ ที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๖

“...การที่คนสมัยใหม่บอกว่าคนสมัยเก่ามีความรู้
น้อยก็อาจเป็นจริง แล้วก็คนสมัยใหม่จึงเรียกว่าดูถูกหรือ
เหยียดหยามคนสมัยเก่าได้ มีสิทธิ์ แต่ว่าถ้าพูดตามความ
จริงแล้ว สิทธิ์ที่จะเหยียดหยามคนรุ่นเก่าก็ไม่ควรจะมี
ด้วยเหตุว่าคนรุ่นเก่านี้เองที่ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาได้
ทั้งทำให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสดูหาความรู้สร้างตัวขึ้นมา
อันนี้คนเก่าก็น่าจะมีความภูมิใจได้ และคนใหม่ก็น่าจะ
สำนึกว่าคนเก่านี้มีพระคุณ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต วันอาทิตย์ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๑

ทรงสอนนักเรียนวังไกลกังวล

ไผ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน
ทั้งทางตรงและทางอ้อม

“...การศึกษาเล่าเรียนเป็นเรื่องที่ไม่สิ้นสุด ผู้ปรารถนาความเจริญในการประกอบกิจการงาน จะต้องหมั่นเอาใจใส่แสวงหาความรู้ให้เพิ่มพูนอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะกลายเป็นผู้ที่ล้าสมัยหย่อนสมรรถภาพไป อีกประการหนึ่งความเจริญของบ้านเมืองนั้น ไซ้ว่าจะราบรื่นไปตลอด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถปราดเปรื่องแต่เท่านั้นก็หาไม่ ต้องอาศัยความสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ร่วมกันคิดอ่านแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดีอีกทางหนึ่ง...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

“...ความรู้ในวิชาการเป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้สามารถ
ฟันฝ่าอุปสรรคได้ และทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ เป็นคนที่
สามารถ เป็นคนที่จะมีความพอใจได้ในตัวว่าทำประโยชน์
แก่ตนเองและส่วนรวม นอกจากวิชาความรู้ก็ต้อง
ฝึกฝนในสิ่งที่ตัวจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสังคม
สอดคล้องกับสมัย และสอดคล้องกับศีลธรรมที่ดั่งงาม
ถ้าได้ทั้งวิชาการ ทั้งความรู้รอบตัวและความรู้ในชีวิต
ก็จะทำให้เป็นคนที่ครบคน ที่จะภูมิใจได้...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานเนื่องในโอกาสวันปิดภาคเรียน
ของโรงเรียนจิตรลดา ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ณ ศาลาภาภิมรณ
พระราชวังดุสิต วันเสาร์ ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๔

“...วิทยาการทุกอย่างมิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่งคราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละเล็กละน้อย จนมากมายกว้างขวาง การเรียนวิทยาก็เช่นกัน บุคคลจำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นต่อไป...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗ – ๒๕๑๘ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน วันพุธ ที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๘

“...การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนา
ความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล
สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้
อย่างครบถ้วนล้นพอกเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและ
บ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรง
รักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนา
ให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด... การที่ผู้ด้อยค่าเล่าเรียน
ด้วยความหมั่นขยันมาโดยตลอดนั้น แท้จริงคือการสร้าง
รากฐานและแนวทางแห่งความสำเร็จในชีวิตให้แก่ตนเอง
นั่นเอง เมื่อเริ่มต้นได้ดีแล้ว ขอให้ดำเนินให้ดีต่อไปจนถึง
ที่สุด อย่าย่อมือย่อหน้า ชีวิตจักได้เจริญก้าวหน้าอย่าง
มั่นคง และสามารถดำรงตนให้เป็นหลักเป็นที่อาศัยของ
ส่วนรวมได้ในวันข้างหน้า...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่ได้รับ
พระราชทานรางวัลฯ ณ ศาลาศิลิดาลัย พระราชวังดุสิต วันจันทร์
ที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๔

“...ความรู้ที่ใช้ปฏิบัติงานนั้น นอกจากความรู้ทางวิชาการที่กล่าวแล้ว ยังมีความรู้สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เป็นของคู่กัน ได้แก่ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ซึ่งอธิบายได้ว่า ในชีวิตของเรา แต่ละคนต้องผ่านพบเรื่องราวและเหตุการณ์หลายหลากมากมายมาตั้งแต่เกิดหลายเรื่องหลายสิ่งเป็นปัญหา ที่ต้องนำมาขบคิดหาเหตุผลความกระจ่างจริง เพื่อยุติแก้ไข ประสบการณ์ในการพิจารณาแก้ปัญหาเหล่านี้ ย่อมสั่งสมเพิ่มพูนขึ้นเป็นความรู้ความฉลาดอันกว้างขวางลึกซึ้ง ซึ่งถ้ารู้จักนำมาปรับใช้ควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ ให้ถูกถ่วงพอบเหมาะสมพอดี ด้วยความเพ่งพินิจโดยละเอียดรอบคอบแล้ว จะยังประโยชน์แก่การปฏิบัติงานอย่างวิเศษสุด...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ทอดประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันพฤหัสบดี ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒

“...การศึกษาค้นคว้าที่สำคัญและจำเป็นอย่างแรก คือการศึกษาทางแนวลึก อันได้แก่การฝึกฝนค้นคว้าวิชา เฉพาะของแต่ละคน ให้เชี่ยวชาญชำนาญแตกฉานลึกซึ้ง และ พัฒนาก้าวหน้า พร้อมกันนั้น ในฐานะนักปฏิบัติ ซึ่งจะต้อง ทำงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นฝ่ายอื่นอยู่เป็น ปรกติ ทุกคนจำเป็นต้องศึกษาทางแนวกว้างควบคู่กันไป ด้วย การศึกษาตามแนวกว้างนี้ หมายถึง การศึกษาให้รู้ ให้ทราบ ถึงวิทยาการสาขาอื่น ๆ ตลอดจนความรู้รอบตัว เกี่ยวกับสถานะและวิวัฒนาการของบ้านเมืองและสังคม ในทุกแง่มุม เพื่อช่วยให้มองเห็น ให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างชัดเจนถูกถ้วน และสามารถนำวิชาการด้านของตน ประสานเข้ากับวิชาด้านอื่น ๆ ได้โดยสอดคล้องถูกต้อง และเหมาะสม...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จ การศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

“...ผู้มุ่งหวังความดีและเจริญมั่นคงในชีวิต จะต้องไม่ละเลยการศึกษา ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ซึ่งแต่ละคนควรเรียนรู้ให้ครบเพื่อสามารถนำไปใช้ประกอบกิจการงาน และแก้ปัญหาทั้งปวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันพฤหัสบดี ที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕

“...การศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบกิจการงานในชีวิตนั้น ถือว่าเป็นการศึกษาในระบบ ผู้ศึกษาจะได้รับความรู้ถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ และจากการศึกษาค้นคว้าทางตำรับตำราเป็นหลัก ต่อเมื่อได้ออกไปทำการงาน ได้ประสบเหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ให้ต้องขบคิดมากมายแล้ว จึงเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในสิ่งทั้งปวง ที่เรียกว่าประสบการณ์ชีวิตเพิ่มขึ้น ประสบการณ์ในชีวิตนี้เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้รอบรู้และความฉลาดจัดเจนที่มีค่า ซึ่งถ้าได้รู้จักนำมาใช้ด้วยความรู้เท่าถึงเหตุผล และด้วยความรอบคอบระมัดระวังแล้ว จะยังประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมอย่างวิเศษสุด

ดังนั้น การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาภายหลังสำเร็จจากมหาวิทยาลัย จึงมีความสำคัญยิ่งยวด ในการสร้างเสริมผู้ผ่านการศึกษาในระบบมาแล้ว ให้มีปัญญาและความสามารถที่จะปรับตนให้เข้ากับสภาวะแท้จริงของชีวิต พร้อมทั้งดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญมั่นคงได้...”

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วันพฤหัสบดี ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๖

ทรงเวียนเทียน เนื่องในวันวิสาขบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

“...การสร้างอาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่าง่ แผ่นเดียวก็มีค่าควรที่จะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อโยธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย ไม่ควรจะทำของใหม่ไปปนกับของเก่า ควรจะรักษาของเก่าไว้เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจของพลเมือง และสิ่งเหล่านี้เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงควรรักษาไว้...”

พระราชดำรัส ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในขณะประทับ ณ พระที่นั่งเย็น วันอังคาร ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๔

“...พูดถึงเรื่องภาษาว่า เป็นสมบัติของชาติที่ควร
รักษาและส่งเสริม ภาษานั้นเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับ
หาความรู้ ซึ่งหมายถึงความก้าวหน้าของคน อุปกรณ์
สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือประเพณี ประเพณีนั้นหมายถึง
แบบแผน หรือขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา การ
สิ่งใดที่ริเริ่มขึ้นแล้ว ได้รับความนิยมถือปฏิบัติตามกัน
ต่อไป จัดว่าเป็นประเพณี คนเราจะดำเนินชีวิตก็ต้องมี
แบบแผนเป็นหลัก เราจึงต้องมีประเพณีเป็นแนวปฏิบัติ
ชาติไทยเราได้มีประเพณีที่ดีงามมาแต่โบราณกาล
บรรพบุรุษของเราได้ปฏิบัติสืบเนื่องมาหลายชั่วคน
เมื่อตกทอดมาถึงเราเช่นนี้ เราควรจะรับไว้ด้วยความ
เคารพ...”

พระบรมราชาในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๐๒ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๑
เมษายน ๒๕๐๓

“...ประเพณีทั้งหลายย่อมมีประโยชน์ในการดำเนิน
ชีวิตของแต่ละคน เรามีประเพณีของชาติไทยเป็นสมบัติ
เราควรจะยึดได้อย่างยิ่ง และช่วยกันส่งเสริมและรักษาไว้
เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๐๒ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๑
เมษายน ๒๕๐๓

“...โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และโบราณสถานทั้งหลาย
นั้น ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นแก่การศึกษา
ค้นคว้า ในทางประวัติศาสตร์ ศิลป และโบราณคดี เป็น
เครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่
อดีตกาล สมควรจะสงวนรักษาให้คงทนถาวร เป็นสมบัติ
ส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันอังคาร ที่
๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๔

“...การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่านั้นเป็นของดี แต่ถ้าประเพณีบางอย่างไม่สะดวกแก่การปฏิบัติไม่เหมาะแก่กาละ ก็ควรที่จะจัดตั้งแปลงบ้าง การที่จะเปลี่ยนแปลงประเพณีใด ๆ หรือจะรับเอาประเพณีของชาติอื่นใดมาใช้ นั้น ต้องพิจารณาให้รอบคอบถี่ถ้วนเสียก่อนว่า เหมาะสมหรือไม่ประการใด เปลี่ยนแปลงแล้วจะสะดวกกว่าเก่าหรือไม่ จะเป็นประโยชน์อย่างไร...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดี ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๕

“...ภาษาไทยนั้น เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งสวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศ มีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...”

พระราชดำรัส ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอาทิตย์ ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕

“...ความสามัคคีและความถือตัวว่าเป็นไทย ที่เป็นเหตุชักนำท่านทั้งหลายให้มาประชุมกันได้โดยพร้อมเพรียงกันนี้ เป็นสมบัติมีค่าสูงสุด เพราะเป็นมรดกที่เราได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เรารวมกันอยู่ได้ ให้เราดำรงชาติประเทศและเอกราชสืบมาได้ ทุกคนจะต้องรักษาความเป็นไทยและความสามัคคีนี้ไว้ให้มั่นคงในที่ทุกแห่ง...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานสามัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการประชุมใหญ่ประจำปี ระหว่างวันอาทิตย์ ที่ ๙ – วันอังคาร ที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๒๔

“...ถึงอย่างไรความเป็นไทยนั้นก็เป็นสมบัติอย่าง
หนึ่งที่มีค่าประดับโลกอยู่ ไม่ควรที่ใครจะละเลยทำลาย
เสีย เพราะจะทำให้สูญเสียมรดกที่มีค่า นั้นไป คนที่จะรักษา
ความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด ดีและเหมาะที่สุด ไม่มีใคร
อื่นนอกจากคนไทย เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งใด
คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ ทั้งทางวัตถุ
ทางจริยธรรม และภูมิปัญญา...”

พระบรมราชา นอบนาราษฎร์มเหศวร์ พระราชทานสมาคมนักเรียนไทยในประเทศ
ญี่ปุ่น ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการประชุมสามัญประจำปี ณ ห้อง
ประชุมสมาพันธ์เยาวชนญี่ปุ่น กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น วันอาทิตย์
ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

มีศีลธรรม รักษาความสัตย์
หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน

“...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัว และหลักศีลธรรมประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ดี แต่ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์ ฉะนั้น ขอให้ทุกคนจงดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ โดยอาศัยวิชาความรู้ที่ได้รับมาประกอบด้วย ความยั้งคิดซั้งใจ และศีลธรรมอันดีงาม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและของประเทศชาติ...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันจันทร์ ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๔

“...การที่ประชาชนประสบเคราะห์ร้ายเมื่อใด เคราะห์ร้ายนั้นไม่ใช่เฉพาะผู้ที่ประสบภัย เคราะห์ร้ายนั้นตกกับประชาชนทั้งประเทศ เพราะว่าถ้าผู้ที่เคราะห์ร้ายโดยตรงไม่ได้รับการช่วยเหลือ ก็ทำให้ความเดือดร้อนนั้นแผ่มาสู่ส่วนอื่นของประเทศด้วย คนทุกคนในชาติก็เดือดร้อนด้วยการที่จะบรรเทาความเดือดร้อนก็ทำได้อย่างที่ท่านทำ คือผู้ที่ยังพอมีกินอยู่ ก็ควรจะเผื่อแผ่แก่ผู้ที่เดือดร้อนอย่างนี้ด้วยความสามัคคี ด้วยความเมตตา เราจะบรรเทาความเดือดร้อนส่วนรวมได้ จะนำความปึกแผ่นแก่บ้านเมืองได้ และเป็นกุศลด้วยเพราะว่าไปแผ่เมตตา...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะกรรมการสมาคม
กลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ณ
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖
พฤศจิกายน ๒๕๑๓

“...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการ
ประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ
ผู้ที่จะสามารถประพฤติชอบ และหาเลี้ยงชีพชอบได้ด้วย
นั้น ย่อมจะต้องมีทั้งวิชาความรู้ ทั้งหลักธรรมทางศาสนา
เพราะสิ่งแรกเป็นปัจจัยสำหรับใช้กระทำการงาน สิ่งหลัง
เป็นปัจจัยสำหรับส่งเสริมความประพฤติ และการปฏิบัติ
งานให้ชอบ คือให้ถูกต้องและเป็นธรรม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะครูโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลาม ๔ จังหวัดภาคใต้ ณ มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี
วันอังคาร ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๙

“...สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน
ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วย
ไมตรีจิตมิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข น่าอยู่...”

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในนิตยสารที่ระลึก
ครบ ๓๖ ปี ของสโมสรไลออนส์แห่งประเทศไทยฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์
วันศุกร์ ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๘

“...คุณธรรมข้อหนึ่ง ที่ยังมีอยู่อย่างบริบูรณ์ในจิตใจของคนไทย ก็คือ การให้ การให้นี้ ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใด โดยสถานใดก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญระหว่างบุคคลกับบุคคล และทำให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ด้วยสามัคคีธรรม นอกจากนั้น การให้ยังเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ให้ก็มีความสุข มีความอímเอิบใจ ผู้รับก็มีความสุข มีกำลังใจ สังคมส่วนรวมตลอดถึงประเทศชาติ ก็มีความผาสุก มีความร่มเย็น...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๖ วันอังคาร ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๕

“...อย่างไรก็ตามเหตุต่างๆ ทั้งนั้น ได้ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำใจของพวกเราอย่างเด่นชัดว่า ทุกคนในผืนแผ่นดินไทย ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน มีความสามัคคีกันต่างห่วงใยกันด้วยใจจริง ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข และเมื่อเกิดภัยพิบัติ คนไทยไม่ทิ้งกัน ต่างพร้อมเพรียงกันเข้าปฏิบัติช่วยเหลือทันที ด้วยความเสียสละและเมตตาจริงใจ ไม่เลือกว่าเป็นชาวไทยหรือชาวต่างประเทศ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๘ วันศุกร์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗

“...ความเมตตาปรารถนาดีต่อกันนี้ เป็นปัจจัย
อย่างสำคัญ ที่จะยังความพร้อมเพรียงให้เกิดมีขึ้น
ทั้งในหมู่คณะและในชาติบ้านเมือง และถ้าคนไทยเรา
ยังมีคุณธรรมข้อนี้ประจำอยู่ในจิตใจ ก็มีความหวังได้ว่า
บ้านเมืองไทยไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็จะอยู่รอด
ปลอดภัย และดำรงมั่นคงต่อไปได้ตลอดรอดฝั่งอย่าง
แน่นอน...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราช
พิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๕ พรรษา พระที่นั่งอนันตสมาคม วันพุธ ที่ ๕
ธันวาคม ๒๕๕๕

“...ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะเห็นคนไทยเรา
ได้ตั้งจิตตั้งใจ ให้มันอยู่ในความเมตตาและหวังดีต่อกัน
ดูแลเอาใจใส่กัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้กำลังใจแก่กัน
และกัน ผูกพันกันไว้ฉันญาติและฉันมิตร ทุกคนทุกฝ่ายจะ
ได้ร่วมมือร่วมความคิดอ่านกัน สร้างสรรค์ความสุข ความ
เจริญมั่นคง ให้แก่ตน แก่ชาติได้ดังที่ตั้งใจปรารถนา...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๕๖ วันอังคาร ที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖

เข้าใจ เรียนรู้การเป็น
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

“...การมีเสรีภาพนั้นเป็นของดีอย่างยิ่ง แต่เมื่อจะใช้
จำเป็นต้องใช้ด้วยความระมัดระวังและความรับผิดชอบ
มิให้ล่วงละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น ที่เขาก็มีอยู่เท่าเทียม
กัน ทั้งนี้ให้กระทบกระเทือนถึงสวัสดิภาพและความเป็น
ปรกติสุขของส่วนรวมด้วย มิฉะนั้น จะทำให้มีแต่ความ
ยุ่งยาก จะทำให้สังคมและชาติประเทศต้องแตกสลาย
จนสิ้นเชิง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ในโอกาส
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และรับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี
ชั้น ศาลาดุลิตดาลัย พระราชวังดุสิต วันศุกร์ ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๑๔

“...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใคร
จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมี
ความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคน
ดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้าน
เมือง และควบคุมไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจ ไม่ให้ก่อความ
เดือดร้อนวุ่นวายได้...”

พระบรมราชาโชวาท ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ
ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายวชิราวุธ อำเภอกศรีราชา จังหวัดชลบุรี วันพฤหัสบดี
ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒

“...ท่านเป็นผู้ที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎรใน
ท้องที่ของท่านมาอย่างใกล้ชิด ย่อมเข้าถึงจิตใจและความ
ต้องการของเขาเหล่านั้นได้ดีกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกล ราษฎร
ย่อมจะต้องหวังพึ่งท่านเมื่อมีความเดือดร้อน ฉะนั้น
ข้าพเจ้าจึงหวังว่าท่านทั้งหลาย จะเอาใจใส่ดูแลความเป็น
อยู่ของเขาให้มาก และทำตัวเองให้เป็นที่พึ่งแก่เขา สมกับ
ที่เขาได้ไว้วางใจเลือกท่านขึ้นมาเป็นหัวหน้า...”

พระราชดำรัส พระราชทานในการอบรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันอาทิตย์ ที่ ๑๒
สิงหาคม ๒๕๐๕

“...การรักษาบ้านเมืองนั้นมิแบ่งได้เป็นภารกิจหลาย
อย่าง ภารกิจอย่างหนึ่งก็คือการต่อสู้เชิงรบซึ่งเป็นวิชาที่
สำคัญ และวิชาที่ครบถ้วนในตัวเป็นหน้าที่เต็มเวลาอยู่แล้ว
แต่ว่าคนไทยเราจะต้องทำหน้าที่ครบถ้วนยิ่งกว่านี้อีก
คือจะต้องเป็นผู้ที่เป็นคนไทย คนไทยนั้นคือคนที่จะ
ป้องกันอธิปไตยของตัวและจะต้องส่งเสริมให้ทุกคน
ร่วมกัน ในการป้องกันอธิปไตย จะต้องเป็นผู้ที่ส่งเสริมให้
คนในชาติมีความอยู่ดีกินดี และจะต้องพยายามถ่ายทอด
วิชาการ วิธีความคิดให้แก่ทุกคนที่มีหน้าที่ที่จะสร้างความ
อยู่ดีกินดีนี้...”

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะครูฝึกตำรวจ
ตระเวนชายแดน ณ ศาลาเริง วังไกลกังวล วันพุธ ที่ ๒๑ พฤษภาคม
๒๕๑๘

“...การปกครองนี้ในประเทศหนึ่ง ประเทศหนึ่งก็ ต้องมีการมอบฉันทะให้มีผู้ที่ปกครอง หมายถึงผู้ที่ จะเข้ามาจัดการดำเนินงานต่าง ๆ ของประเทศ แต่ละคน ๆ ก็อยากจะมาบอกว่าตัวต้องการทำอย่างนี้ ๆ ๕๕ ล้านคน พูดพร้อมกันหมดทั้ง ๕๕ ล้านคน ก็ฟังไม่รู้เรื่อง เวลาพูด พร้อมกัน ๑๐ คน ก็ฟังไม่รู้เรื่องอยู่แล้ว พูดกัน ๕๕ ล้านคน ก็ยิ่งไม่รู้เรื่องใหญ่ แล้วก็ที่ไม่รู้เรื่องเพราะว่า ๕๕ ล้านคน เขาอาจยังไม่ทราบว่าเป็นปัญหาคืออะไร เมื่อเขาพูดกันก็ต้อง พูดบ้าง เพราะต้องพูดก็พูด เสียงจึงหึ่งอึงคะนึงไปหมด ไม่รู้เรื่อง ฉะนั้นถึงต้องมีผู้แทนของปวงชนซึ่งตามหลัก ของการปกครองก็ต้องมีผู้แทนราษฎร...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา คฤหาศน์ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

“...ผู้แทนของปวงชนนั้น ถ้าเป็นผู้แทนของปวงชนจริง ๆ หมายความว่าประชาชน ๕๕ ล้านคน หรืออย่างน้อยผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง สามารถชี้ได้ว่า “ถ้าคนนี้พูดเขาพูดแทนเรา ผู้แทนของเรา พูดแทนเรา” ถ้าเป็นอย่างนี้ได้ ก็ไม่ต้องมีปัญหาอะไรเลย แต่ว่าโดยมากจะไม่ใช่เป็นอย่างนั้น เพราะวิธีการไม่ถูก

ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีวิธีต่าง ๆ กัน ในการจัดระเบียบให้ปวงชนได้ออกเสียงเลือกผู้แทนของตน...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาสุทิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

“...ทุก ๆ สิ่งมีชีวิต และประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีชีวิต ระเบียบการอะไรก็เปลี่ยนแปลงได้ แล้วถ้าเปลี่ยนโดยวิธีพูดกันรู้เรื่อง คือเจรจากันอย่างถูกหลักวิชาที่แท้ ที่สูงกว่าหลักวิชาในตำรา ก็จะหมดปัญหา แต่ไม่ใช่ว่าเปลี่ยนไปแล้ว ก็เปลี่ยนอย่างตายตัวไปเลย เมื่อสถานการณ์ไม่อำนวย ก็เปลี่ยนต่อไปได้ โดยต้องไม่ทะเลาะกันอย่างหนัก จนกระทั่งทำให้เสียหาย จนทำให้ประเทศไทยกลับเป็นประเทศที่ล้มหลัง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

“...ประเทศต่างๆ ในโลกมีวิธีต่างๆ กัน ในการจัดระเบียบ
ให้ปวงชนได้ออกเสียงเลือกผู้แทนของตน...มีกฎเกณฑ์อะไร
ก็ตามก็เปลี่ยนได้ทั้งนั้น ไม่ใช่ตายตัวอยู่ตลอดเวลา ก็เปลี่ยนได้
แต่อย่ามาทะเลาะกัน...เหมือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์เปลี่ยน
กันเป็นประธานาธิบดีทุกปี...ของอเมริกาเขาก็เปลี่ยน
ประธานาธิบดีทุกสี่ปี...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย
ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

“...ความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่อุตสาหกรรมศึกษา
ฝึกหัดให้เพิ่มทวีขึ้นทุกขณะนั้น เมื่อประกอบกันเข้ากับ
ระเบียบวินัยที่ดีและความสุจริตบริสุทธิ์ใจจะรวมกันเป็น
เสมือนดังเกราะสำหรับป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ให้แก่ท่าน
และจะเป็นพลังกำลังส่งเสริมให้ท่านสามารถปฏิบัติการ
เพื่อความเจริญและความมั่นคงของชาติของบ้านเมือง
ได้อย่างดีที่สุด...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานกระบี่ และปริญญาบัตร
แก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ วันพฤหัสบดี ที่ ๖
มีนาคม ๒๕๒๓

“...คนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่มาก แม้ได้ชื่อว่าเป็นนิสรชน ก็ใช้อิสรภาพ คือความเป็นใหญ่ของตนเต็มที่ไม่ได้ หากจำเป็นต้องจำกัดไว้ด้วยกฎข้อบังคับและวินัยอันเหมาะสม เพื่อให้แต่ละคนมีอิสรภาพสม่ำเสมอ ทั้งมิให้ล่วงละเมิดกันและกัน กฎที่บังคับใช้แก่ทุกคนได้ ก็มีอยู่อย่างเดียว คือกฎหมาย ซึ่งท่านทั้งหลายได้ศึกษามาแล้วโดยตรงพร้อมเสร็จ ทั้งด้วยบทและวิธีใช้ และกฎหมายนั้น โดยหลักการจะต้องบัญญัติขึ้นใช้เป็นอย่างเดียวกันและเสมอกันหมดสำหรับคนทั้งประเทศ จึงเป็นธรรมดาที่จะบังคับใช้ให้ได้ผลบริบูรณ์ครบถ้วนทุกกรณี ไม่ได้คงต้องมีส่วนบกพร่องเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง ตามเหตุการณ์และตัวบุคคลผู้นำกฎหมายมาใช้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ใช้กฎหมายจะต้องสำนึกตระหนักในความรับผิดชอบของตนเองอยู่ตลอดเวลา ในอันที่จะใช้กฎหมายเพื่ออารังรักษาและผดุงความยุติธรรมถูกต้องเพียงอย่างเดียว มิใช่เพื่อผลประโยชน์อย่างอื่น...”

พระบรมราชาในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันจันทร์ ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๓

“...คนที่มีระเบียบวินัยนั้นเป็นผู้ที่เข้มแข็ง เป็นผู้หวังดีต่อตัวเอง เป็นผู้ที่จะมีความสำเร็จในอนาคต อันนี้เป็นระเบียบอย่างหนึ่ง เป็นวินัยอย่างหนึ่ง คือว่าถ้าคนใดมีระเบียบมีวินัยในร่างกาย คือหมายถึงการปฏิบัติของตัวในกิริยามารยาท ทำให้ไม่มีอุปสรรคต่อการชวนชวนหา จะหาความรู้ก็ได้หาอะไรก็มีความสำเร็จ คือหาสิ่งที่ตัวกำลังมุ่งที่จะปฏิบัติ การปฏิบัติด้วยความมีระเบียบวินัย การปฏิบัตินั้นสำเร็จ อันนี้เป็นระเบียบวินัยชนิดหนึ่ง ระเบียบวินัยอีกชนิดที่กล่าวเมื่อตะกี้ ก็คือระเบียบในใจ ในใจนั้นก็คือการกระทำอะไร เราต้องคิด เมื่อมีระเบียบในความคิด คือมีเหตุผล สิ่งใดที่คิดก็คิดออก สมมุติว่าเราคิดเรื่องหนึ่ง แล้วก็ไปคิดถึงอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง แล้วไปคิดถึงเรื่องที่สาม เรื่องที่สี่ เรื่องทั้งสามสี่เรื่องนี้ก็ไม่มีความสำเร็จแน่นอน เพราะว่ามันฟุ้งซ่าน ฉะนั้นต้องมีระเบียบในความคิด ที่เรียกว่าระเบียบในใจหรือวินัยในความคิด...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ จังหวัดสงขลา ณ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดสงขลา วันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ กันยายน
๒๕๒๔

“...วินัย แท้จริงมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งคือวินัยตามที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้ถือปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่งคือวินัยในตนเอง ที่แต่ละคนจะต้องบัญญัติขึ้นสำหรับควบคุมบังคับให้มีความจริงใจ และให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิษฐาน หรือการตั้งสัตย์สัญญาให้แก่ตัว วินัยอย่างนี้จัดเป็นตัววินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอนยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบทบาทบัญญัติทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อกุลให้การถือการใช้วินัยที่เป็นบทบาทบัญญัตินั้นได้ผลเที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์ เต็มเปี่ยมตามเจตนารมณ์...”

พระบรมราชา ในพิธีพระราชทานกระบี่ และปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ วันพุธ ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๔

“...ปัจจัยสำคัญ ที่จะ เป็น พื้นฐาน และ ส่งเสริม ให้ เกิด ความ สามารถ ดัง นั้น ก็ คือ ความ สุจริต เป็น ระเบียบ ซึ่ง ประกอบ ด้วย ความ สุจริต เป็น ระเบียบ ใน ความ ประพฤติ หรือ ใน ทาง กาย อย่าง หนึ่ง ความ สุจริต เป็น ระเบียบ ใน ความ คิด นึก หรือ ใน ทาง ใจ อีก อย่าง หนึ่ง ทั้ง สอง ประการ ต่าง อาศัย และ ก่อ กูล กัน อยู่ ตลอด เวลา จึง จำ เป็น ต้อง อบรม บำรุง ให้ เจริญ มั่น คง ขึ้น ด้วย กัน เมื่อ จัด ระเบียบ ใน การ กระ ทำ และ ใน ความ คิด นึก ได้ เทียบ ตรง แน่น นอน แล้ว ปัญญา หรือ ความ รู้ ความ เข้า ใจ กัน ถูก ต้อง ถ่อง แท้ และ ตรง จุด ก็ จะ เกิด ขึ้น คือ จะ พิจารณา เรื่อง ราว หรือ ปัญญา ไต ๆ ก็ สามารถ เข้า ถึง สาร ของ เรื่อง นั้น ปัญญา นั้น ได้ ทัน ที โดย กระจ่าง แจ่ม ชัด ปราศ จาก ความ ลัง เล สับสน และ ย่อม ทำ ให้ สามารถ ใช้ ความ คิด วิ ทยา การ ปฏิบัติ งาน ทุก อย่าง ได้ โดย ถูก ต้อง พอ เหมาะ พอ ดี ทั้ง บรรลุ ผล สม บูรณ์ บริบูรณ์ ตาม วัตถุประสงค์...”

พระบรมราชโองการ ใน พิธี พระราชทาน ปริญญาบัตร แก่ ผู้ สำเร็จ การ ศึกษา จาก มหาวิทยาลัย ศรี นคริน ทรว โรฒ วิ ทยา เขต ภาค ได้ จังหวัด สงขลา ณ มหาวิทยาลัย ศรี นคริน ทรว โรฒ วิ ทยา เขต ภาค ได้ วัน พุธ ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๔

“...การมีวินัย มีความสามัคคี และรู้จักหน้าที่ ถือกันว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญประจำตัวของคนทุกคน แต่ในการสร้างเสริมคุณสมบัตินี้ จะต้องไม่ลืมว่า วินัย สามัคคี และหน้าที่นั้น เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งย่อมให้คุณหรือให้โทษได้มากเท่าๆ กัน ทั้งสองทาง เพราะฉะนั้น เมื่อจะอบรมจำเป็นต้องพิจารณาให้ถ่องแท้แน่ชัดก่อนว่าเป็นวินัย สามัคคี และหน้าที่ที่ดี คือปราศจากโทษ เป็นประโยชน์ เป็นธรรมไม่เคลือบแฝงไว้ด้วยสิ่งชั่วร้าย เช่น วินัย ก็ต้องไม่ใช่วินัยเพื่อตน เพื่อหมุ่คณะของตนเท่านั้น ต้องเป็นวินัยเพื่อคนทุกคน เพื่อคนส่วนใหญ่ เป็นวินัยที่ถูกต้อง ที่เป็นการสร้างสรรค์ ทำนองเดียวกัน การสามัคคีกันทำการหรือทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล มิใช่เพื่อการเพิ่มพูนประโยชน์เฉพาะพวกตน แล้วเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย จึงเห็นได้ว่าการสร้างวินัย สามัคคี และความรู้จักหน้าที่ให้แก่เยาวชนต้องกระทำด้วยความเพ่งพินิจอย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษ มิฉะนั้นจะไม่บังเกิดผลที่พึงประสงค์ หรือชั่วร้าย อาจกลับกลายเป็นการทำลายอนาคตและความเจริญมั่นคงของชาติไปก็ได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ในโอกาส
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และรับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี
ชั้น ๓ ศาลาคุรุคณาธิการ พระราชวังดุสิต วันอังคาร ที่ ๑๒ กรกฎาคม
๒๕๒๖

“...วินัยนี้เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ทุกคนย่อมต้องใช้ ทั้งเป็นส่วนบุคคลทั้งเป็นส่วนรวม ถ้าส่วนบุคคลมีวินัย ก็หมายความว่า จะใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ ถ้าสำหรับหน่วยหรือส่วนรวม วินัยนั้นจะทำให้มีความแข็งแกร่งในการปฏิบัติร่วมกัน ในหน่วยงานของตนหรือในส่วนรวมของกองทัพทั้งหมด ตลอดจนสำหรับชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวม ฉะนั้นวินัยนี้เป็นเครื่องมือหรือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญ ซึ่งแต่ละคนจะต้องฝึกปรือให้ดี ให้มีวินัยที่เข้มแข็งไม่ย่อหย่อน ถ้าใช้วินัยดีนี้ทุกคนก็จะมีความสามารถแข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพราะว่าหมายความว่า หลักวิชาการจะนำมาใช้กันอย่างถูกต้องและไม่บกพร่อง ฉะนั้นการที่มีวินัยนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับแต่ละคนและสำหรับส่วนรวม...”

พระราชดำรัส ในพิธีประดับยศและพระราชทานสัญญาบัตรยศ
แก่นายทหารชั้นนายพล ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต วันอังคาร
ที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

“...ตำรวจเป็นผู้พิทักษ์รักษาความสงบสุข ความมั่นคง ปลอดภัย และความถูกต้องเป็นธรรมในบ้านเมือง งานในหน้าที่จึงเต็มไปด้วยความยากลำบากที่จะต้องตรากตรำ ปฏิบัติและมากไปด้วยปัญหายุ่งยากนานาชนิดที่จะต้องขบคิด วิจัย ฉัย รวมทั้งอาชญากรรมทุกรูปแบบที่จะต้องเสี่ยงอันตราย เข้าระงับปราบปราม ด้วยเหตุนี้ ทางราชการบ้านเมืองจึงได้ มอบหมายสิทธิและอำนาจทางกฎหมายให้ เพื่อเป็นเครื่องมือ ปฏิบัติงานและป้องกันรักษาชีวิต ผู้เป็นตำรวจควรต้องทราบ ตระหนักถึงความรับผิดชอบในหน้าที่และสิทธิพิเศษของตน ดังกล่าว แล้วตั้งใจพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความสามารถจริง มีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็ง อดทน และมีสติ ยิ่งคิดสูง ที่จะใช้อำนาจที่มีอยู่ด้วยความเที่ยงตรง ด้วยความ ฉลาดรอบคอบ และด้วยความสังวรระวัง มิให้เกินขอบเขตและความจำเป็น ถ้าทำได้ดังนี้ งานทุกอย่างก็จะดำเนินไปโดยราบรื่น และบรรลุผลสำเร็จที่ถูกต้องสมบูรณ์ ช่วยให้บังเกิดผลดีทั้งแก่ตนและส่วนรวม...”

พระบรมราชาในพิธิพระราชทานกระบี่แก่ท้าวที่ร้อยตำรวจศรี ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุด จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประจำ ปการศึกษา ๒๕๓๙ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันอังคาร ที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๐

เสด็จฯ ลง ณ ท้องพระโรงศาลาเริง ว่างไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นักกีฬาโอลิมปิก เข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ ๙
กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๗

มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ
ตามพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“...ผู้ที่จะสร้างความสำเร็จในการทำงานและชีวิตได้แน่นอนนั้น ควรมีคุณสมบัติประกอบพร้อมกัน อย่างน้อย ๕ ประการ *ประการแรก* ควรจะต้องมีความสุจริต ความมีใจจริง ความตั้งใจจริง ความอดุสาหะอดทน และความเมตตาเสียสละ เป็นพื้นฐานด้านจิตใจ *ประการที่สอง* ควรจะต้องมีวิชาความรู้ที่ถูกต้อง มั่นยำ ชำนาญ พร้อมทั้งมีฝีมือหรือความสามารถในเชิงปฏิบัติ เป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการ *ประการที่สาม* ควรจะต้องมีสติ ความยั้งคิด และวิจาร์ณญาณอันถี่ถ้วนรอบคอบ เป็นเครื่องควบคุมกำกับให้ดำเนินงานไปได้โดยถูกต้อง เทียงตรงตามทิศทาง *ประการที่สี่* จะต้องมีความรอบรู้ มีความสามารถประสานงานและประสานประโยชน์กับผู้อื่นอย่างกว้างขวาง เป็นเครื่องส่งเสริมให้ทำงานได้คล่องตัวและก้าวหน้า และ*ประการที่ห้า* ซึ่งสำคัญที่สุด จะต้องมีความฉลาดรู้ในเหตุในผล ในความผิดถูกชั่วดี ในความพอเหมาะพอสม เป็นเครื่องตัดสินใจและสั่งการปฏิบัติงานทั้งหมด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ วันพุธ ที่
๖ กรกฎาคม ๒๕๓๑

“...เราทั้งหลายรักษาชาติรักษาแผ่นดินสืบต่อจากบรรพชน
มาได้ ด้วยสติปัญญาความสามารถและความสามัคคี ทุกฝ่ายต่าง
พยายามทำหน้าที่ให้ประสานสอดคล้องและเกื้อกูลกันโดยสมานฉันท์
และต่างมีจุดหมายที่เที่ยงตรงเสมอเหมือนกันในการทำนุบำรุง
แผ่นดิน ระยะเวลาหลังนี้ สถานการณ์หลายด้าน ไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจ
การเมือง หรือสังคม เปลี่ยนแปลงแปรผันอย่างรวดเร็วและซับซ้อน
อาจเป็นเหตุให้บางคน บางฝ่ายเกิดความสับสนในความคิด และความ
ไม่เข้าใจกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นข้อที่นำวิตก ข้าพเจ้าเห็นว่าทุก
ฝ่ายสามารถจะคลี่คลายปัญหานี้ได้ไม่ยากนัก ถ้าเราหวนคิดพิจารณา
เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นมาแล้วในอดีต โดยละเอียดให้เห็นว่าแต่ละเรื่อง
แต่ละเหตุการณ์เกิดขึ้นจากมูลเหตุอันใด และมีผลเกี่ยวเนื่องสืบต่อ
มาอย่างไร ก็จะช่วยให้ทราบชัดได้ถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจน
จนแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคต และความรู้ ความเข้าใจอันชัดเจนนี้
ย่อมทำให้แต่ละคนแลเห็นหน้าที่ที่แท้ กับทั้งแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง
ในการจรรโลง อิศรภาพ ความเจริญมั่นคง และความดีงามทั้งปวง
ในแผ่นดิน ท่านทั้งหลายจึงควรระลึกอยู่เสมอๆ ว่าการใช้สติปัญญา
พิจารณาเหตุการณ์ให้กว้างไกลโดยรอบคอบและรอบด้าน เป็นสิ่ง
สำคัญและจำเป็นอย่างที่สุด ...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราช
พิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๓๒ วันอังคาร ที่ ๕
ธันวาคม ๒๕๓๒

“...ความสงบร่มเย็นนั้นอาจแยกได้เป็นสองส่วน คือ ความสงบภายนอก กับความสงบภายใน ภายนอก ได้แก่ ความเป็นอยู่และสภาวะแวดล้อมที่เป็นปรกติ ปลอดภัย ห่างไกลจากสิ่งรบกวนที่ทำให้เกิดภัยอันตราย หรือเกิดความยุ่งยาก เต็ดร้อนต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือการขัดแย้ง พิพาท มุ่งร้ายทำลายกัน ภายใน ได้แก่ จิตใจที่สะอาดแจ่มใส ไม่มี กังวล ไม่มีความขุ่นเคืองขัดข้อง

จิตใจที่สะอาดปลอดภัยจากสิ่งรบกวนนี้สำคัญมาก เพราะเป็นจิตใจสงบระงับและเยือกเย็น ทำให้บุคคลมีสติรู้ตัว มีความคิดเที่ยงตรงเป็นกลาง มีวิจาร์ณญาณละเอียด กว้างขวาง และถูกต้องตรงจุด ความคิดวิจาร์ณญาณที่เกิดจากจิตใจที่สงบนี้มีศักยภาพสูง อาจนำไปใช้คิดอ่านสร้างสรรค์ สิ่งที่จะอำนวยประโยชน์สุข ความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนชื่อเสียงเกียรติคุณ อันเป็นสิ่งปรารถนาปรารถนาของแต่ละคน ให้สัมฤทธิ์ผลได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๓๖ วันพฤหัสบดี ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๕

“...หลักของคุณธรรมคือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ก่อนจะพูดจะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้ตั้งมั่น และให้จิตสว่างแจ่มใส ซึ่งเมื่อฝึกหัดจนคุ้นเคยชำนาญแล้ว จะกระทำได้อย่างคล่องแคล่ว ช่วยให้สามารถแสดงความรู้ความคิดในเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ได้ชัด ไม่ผิดทั้งหลักวิชาทั้งหลักคุณธรรม...”

พระบรมราชาในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันศุกร์ ที่
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๕

การปฏิบัติราชการนั้น นอกจากมุ่งกระทำเพื่อให้งานสำเร็จไปโดยเร็ว และมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะต้องกระทำด้วยสติรู้ตัวและปัญญา รู้คิด ว่าสิ่งใดเป็นความเจริญ สิ่งใดเป็นความเสื่อม อะไรเป็นสิ่งที่ต้องทำ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องละเว้นหรือกำจัด ผลที่เกิดขึ้นจึงจะเป็นประโยชน์ที่แท้และยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน วันอาทิตย์ ที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๔

“...เป็นเวลาหลายปีติดต่อกันมา ที่เราต้องประสบกับเหตุไม่ปรกติต่างๆ หลายเรื่อง จนทำให้ หลายๆ คนเกิดความวิตกกังวลในอนาคตของตนเองและของบ้านเมืองเป็นอย่างมาก แต่ด้วยเหตุที่ส่วนใหญ่ มีสติรู้เท่าทัน มีความรู้ความสามารถ จึงต่างชวนช่วยตนเอง และร่วมมือร่วมความคิดกันปฏิบัติแก้ไขอย่างจริงจัง จนบัดนี้อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ต่างๆ ได้ผ่อนคลายลง และมีความหวังว่าจะดีขึ้น อย่างไรก็ตาม เรายังจะต้องพยายามปฏิบัติตนปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังต่อไปอีกมาก ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๗ วันพุธ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๖

“...ความเจริญผาสุกและความตั้งมั่นของบ้านเมือง เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดที่บุคคลพึงรำลึกและพึงประสงค์ ความเจริญมั่นคงนั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยผู้ปฏิบัติบริหารงานของชาติทุกฝ่ายมุ่งที่จะปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนให้เต็มกำลัง ด้วยสติ ความรู้ตัว ด้วยปัญญาความรู้คิด และด้วยความสุจริตจริงใจ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่น..”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคมในงานพระราชพิธี
เฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๔๑ วันเสาร์ ที่ ๕ ธันวาคม
๒๕๔๑

“...ความสุขความเจริญนี้ แม้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา
อย่างยิ่ง แต่ในวิถีชีวิตของคนเรานั้น ย่อมต้องมีทั้งสุข
และทุกข์ ทั้งความสมหวังและผิดหวัง เป็นปรกติธรรมดา
ทุกคนจึงต้องเตรียมตัว เตรียมใจ และเตรียมการให้พร้อม
อย่าประมาท...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๕๙ วันพฤหัสบดี ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรความก้าวหน้าโครงการบึงมวกะสัน
เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๐

ตำร่งตนตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

“...ความสำคัญของการประหยัด ซึ่งรัฐบาลได้ชักชวนให้แต่ละคนปฏิบัติ คงจะได้ตระหนักอยู่แล้วทั่วกันว่า การใช้จ่ายโดยประหยัดนั้น จะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของผู้ประหยัดเองและครอบครัว ช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้า การประหยัดดังกล่าวนี้จะมีผลดีไม่เฉพาะแก่ผู้ประหยัดเท่านั้น ยังจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย ทั้งนี้โดยที่ประชาชนแต่ละคนเป็นส่วนประกอบของประเทศชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศชาติก็ขึ้นอยู่กับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนพลเมือง ถ้าแต่ละคนทำการประหยัดและช่วยผดุงฐานะของตนเองแล้ว ก็เท่ากับได้มีส่วนช่วยส่งเสริมภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๐๓ วันพฤหัสบดี ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๒

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและ ใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้ พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อย สร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูง ขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้ แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของ ประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลย์ ในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลว ไปได้ในที่สุด...”

พระบรมราชาในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗

“...เป็นเวลาต่อเนื่องกันหลายปีแล้ว ที่บ้านเมืองของเรามีความเปลี่ยนแปลงมาตลอดทั้งในวิถีทางดำเนินของบ้านเมืองและของประชาชนทั่วไป เป็นเหตุให้เราต้องปรับระดับระบอบการปกครองตัวมากเข้า เพื่อให้อยู่รอดและก้าวต่อไปได้โดยสวัสดิ์ตามแนวทางที่เป็นมาแล้วน่าจะเชื่อได้ว่าเราจะต้องปรับระดับระบอบการปกครองตัวกันต่อไปอีกนาน ดังนั้น ทุกคนจึงควรจะรับรู้ความจริงทั้งนี้ แล้วเอาใจใส่ปฏิบัติงานปฏิบัติตัวให้เป็นระเบียบและขะมักเขม้นยิ่งขึ้น พร้อมกับระมัดระวังการดำเนินชีวิตให้เป็นที่ไปโดยประหยัด จักได้ไม่เกิดความติดขัดเดือดร้อนขึ้นเพราะความประมาทและความรู้ไม่เท่าทันสถานการณ์ สำคัญที่สุดขอให้คิดพิจารณาให้เข้าใจว่า สภาวะที่บีบรัดความเป็นอยู่ของเราที่เกิดขึ้นนี้ เป็นผลกระทบที่เนื่องมาจากความวิปริตของวิถีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางอื่นๆ ของโลก เราจึงไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ หากแต่จะต้องเผชิญปัญหาอย่างผู้มีสติ มีปัญญา มีความเข้มแข็งและกล้าหาญเพื่อเราจักได้รวมกันอยู่อย่างมั่นคงไปพลุลย์...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๒ วันอาทิตย์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๑

“...คนเราที่ฟุ้งเฟ้อ ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาป้อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อนี้เป็นปากหรือเป็นสัตว์ที่หิวไม่หยุด ความฟุ้งเฟ้อนี้ถ้าปากตลอดเวลา จะป้อนไปเท่าไรๆ ก็ไม่พอ เมื่อป้อนเท่าไรๆ ไม่พอแล้ว ก็หาเท่าไรๆ ก็ไม่พอ ความไม่พอนี้ไม่สามารถที่จะหาอะไรมาป้อนความฟุ้งเฟ้อนี้ได้ ฉะนั้น ถ้าจะต่อต้านความเดือดร้อน ไม่ใช่จะต้องประหยัดมรัยส์ถ์ จะต้องป้องกันความฟุ้งเฟ้อ และป้องกันวิธีการที่มักจะใช้เพื่อที่จะมาป้อนความฟุ้งเฟ้อนี้ คือความทุจริต ฉะนั้นการที่จะ ณรงค์ที่จะต่อสู้เพื่อให้คนมรัยส์ถ์และประหยัดนั้นก็อยู่ที่ตัวเอง ไม่ใช่อยู่ที่คนอื่น เมื่ออยู่ที่ตนเอง ไม่อยู่ที่คนอื่น การณรงค์ โดยมากมักออกไปข้างนอก จะไปชักชวนคนโน้นชักชวนคน นี้ให้ทำโน้นทำนี้ ที่จริงตัวเองต้องทำเอง ถ้าจะใช้คำว่าณรงค์ ก็ต้องณรงค์กับตัวเอง ต้องฝึกตัวให้รู้จักความพอดีพอเหมาะ ถ้าไม่พอดีไม่พอเหมาะมันจะเกิดทุจริตในใจได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะลูกเสือชาวบ้านที่มา
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสเสด็จฯ กลับจากแปรพระ
ราชฐานจากจังหวัดสกลนคร ณ สนามบินดอนเมือง วันอาทิตย์ ที่
๒ ธันวาคม ๒๕๒๗

“...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะ เป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง ประเทศเหล่านั้น ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบ “คนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละ คือเมตตา กัน ก็จะอยู่ได้ตลอดไป คนที่ทำงานตามวิชาการ จะต้องดูตำรา เมื่อพลิกไปถึงหน้าสุดท้ายแล้ว ในหน้าสุดท้ายนั้นเขาบอก “อนาคตยังมี” แต่ไม่บอกว่าจะให้ทำอย่างไร ก็ต้องปิดเล่มคือปิดตำรา ปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอะไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกใหม่ เปิดหน้าแรกก็เริ่มต้นใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง แต่ถ้าเราใช้ตำราแบบ “คนจน” ใช้ความอะลุ่มอล่วยกัน ตำรานั้นไม่จบ เราจะก้าวหน้า “เรื่อยๆ”...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐศาสตร์ต่างๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย จริง อาจจะมีล้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รัฐสีกว่าไม่หุหุรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดี ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐

“...การรู้จักประมาณตน ได้แก่การรู้จักและยอมรับว่าตนเองมีภูมิปัญญาและความสามารถในด้านไหน เพียงใด และควรจะทำางานด้านไหน อย่างไร การรู้จักประมาณตนนี้ จะทำให้คนเรารู้จักใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน และได้ประโยชน์สูงสุดเต็มตามประสิทธิภาพ ทั้งยังทำให้รู้จักขวนขวายศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ยิ่งสูงขึ้น ส่วนการรู้จักประมาณสถานการณ์นั้น ได้แก่การรู้จักพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ทราบชัด ถึงความเป็นมา และที่เป็นอยู่ รวมทั้งที่คาดว่าจะเป็นไปได้ในอนาคต การรู้จักประมาณสถานการณ์ได้นี้ จะทำให้สามารถวางแผนงานและปฏิบัติการได้ถูกต้องตรงกับปัญหา ทันท่วงทีสถานการณ์ และความจำเป็น อันจะทำให้งานที่ทำได้ประโยชน์ที่สมบูรณ์คุ้มค่า การรู้จักประมาณตนและรู้จักประมาณสถานการณ์ จึงเป็นอุปการะอย่างสำคัญ ที่จะเกื้อกูลให้บุคคลดำเนินชีวิตและกิจการงานไปได้อย่างราบรื่นและก้าวหน้า...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่าน ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันเสาร์ ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๑

“...พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...”

คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันศุกร์ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ

“...ในบ้านเมืองเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีทำที่ที่จะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับ และสมยอมให้กระทำกันได้เป็นธรรมดา สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมัวลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสดลื่นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น

ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจไม่กระทำสิ่งใด ๆ ที่เรารู้สึกด้วยใจจริงว่าชั่ว ว่าเสื่อม เราต้องฝืน ต้องต้านความคิดและความประพฤติทุกอย่าง ที่รู้สึกว่าขัดกับธรรมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม ถ้าเราร่วมกันทำเช่นนี้ให้ได้จริง ๆ ให้ผลของความดีบังเกิดมากขึ้น ๆ ก็จะช่วยค้ำจุนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมลงไป และจะช่วยให้ฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ...”

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในพิธีเปิดการประชุมยุวพุทธภิกษุมหาคณะทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๒ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันเสาร์ ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๓

“...ความเข้มแข็งในจิตใจนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องฝึกฝนแต่เล็ก เพราะว่าต่อไป ถ้ามีชีวิตที่ลำบาก ไปประสบอุปสรรคใด ๆ ถ้าไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีความรู้ ไม่มีทางที่จะผ่านอุปสรรคนั้นได้ เพราะว่าถ้าไปเจออุปสรรคอะไร ก็ไม่มีอะไรที่จะมาช่วยเราได้ แต่ถ้ามีความรู้ มีอภิยาศัยที่ดี และมีความเข้มแข็งในกาย ในใจ ก็สามารถที่จะผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ นั้นได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนโรงเรียน
ราชวินิต ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต วันศุกร์
ที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๘

“...ความมีใจจริงที่ขาดไม่ได้ในการทำงานมีสองประการ *ประการที่หนึ่ง* คือความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน ซึ่งมีลักษณะประกอบด้วยความซื่อตรง เมตตา หวังดี พร้อมเสมอที่จะร่วมมือช่วยเหลือและส่งเสริมกันทุกขณะ ทั้งในฐานะผู้มีจุดประสงค์ที่ดีร่วมกัน และในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติร่วมโลกกัน *ประการที่สอง* ได้แก่ความจริงใจต่องาน มีลักษณะเป็นการตั้งสัตย์อธิษฐานหรือการตั้งใจจริงที่จะทำงานให้เต็มกำลัง กล่าวคือ เมื่อได้พิจารณาด้วยปัญญาเป็นที่แน่ชัดแล้ว ว่างานที่จะทำนั้นเป็นประโยชน์จริง ก็ต้องสัตย์สัญญาแก่ตัวเอง ผูกพันบังคับตัวเองให้กระทำจนเต็มกำลังความรู้ความสามารถให้ได้ผลดีที่สุด...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ สวนอัมพร วันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๑

“...เมื่อจะพิจารณาสิ่งใดเรื่องใดให้วางใจของตัวให้เป็นกลาง คือปลอดอคติความลำเอียงทุก ๆ ประการออกจากใจให้หมดก่อน แล้วเข้าไปฟังพินิจดูสิ่งนั้นเรื่องนั้นให้ถี่ถ้วน จึงจะมองเห็นได้ประจักษ์ทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่เห็นแต่เพียงแง่ใดแง่หนึ่งตามความชอบใจหรือไม่ชอบใจที่มีอยู่ เมื่อเห็นประจักษ์ทั่วด้วยใจที่เป็นกลางแล้ว ความรู้ที่ชัดเจนก็จะบังเกิดขึ้น และช่วยให้ลงความเห็นและปฏิบัติได้โดยถูกต้องเป็นธรรม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่สามัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการเปิดการประชุมใหญ่ ประจำปี ๒๕๒๓ วันอังคารที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๓

“...จิตใจที่ต่ำทรามนั้นเป็นจิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้าและไม่อดทนที่จะเพียรพยายามสร้างสมความดีงาม ความเจริญ ความสำเร็จ ในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม มีแต่คิดจะให้ได้มาโดยสะดวก ง่ายตาย โดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี จิตใจดังนี้ ถ้าปล่อยให้เกิดมีขึ้นจนเคยชิน อย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้เป็นคนมักง่าย ทำงานบกพร่องเสียหาย อย่างมาก ก็ทำให้เป็นคนด้านหนาไร้ความอาย หยาบคาย ละโมบ ทำอะไรที่ไหน ก็เกิดอันตรายที่นั่น ท่านจึงสอนให้สังวรระวังใจของตนให้ดี อย่าให้ความชั่วเกิดขึ้น และหากเกิดขึ้นแล้ว ก็ให้กำจัดเสียทันที นอกจากนี้ ก็ต้องฝึกหัดบำรุงใจให้เข้มแข็งและประณีตขึ้น เพื่อรับเอาความดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้ก้าวถึงความสุขและความเจริญมั่นคง การฝึกใจให้เข้มแข็งนี้ ถึงหากจะรู้สึกว่าเป็นการเหนื่อยยาก แต่ถ้าได้ตั้งใจฝึกฝนโดยสม่ำเสมอให้เพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ ไม่นานนักก็จะเกิดกำลังแข็งแรงเกิดความชำนาญคล่องแคล่ว จนสามารถทำความดีได้ง่ายขึ้น ไม่เหนื่อยยากเลย...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันจันทร์ ที่
๑๖ มีนาคม ๒๕๒๔

“...ความมั่นคงเด็ดเดี่ยว ที่จะยึดมั่นในผลสำเร็จของงาน และในความถูกต้องเป็นธรรม เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับนักพัฒนาบริหาร เพราะความมีจิตใจมั่นคงในผลสำเร็จของงาน จะทำให้มุ่งมั่นที่จะกระทำต่อเนื่องไปโดยไม่ลดละ จนบรรลุผลเลิศ ส่วนความมั่นคงในคุณธรรมนั้น จะสร้างเสริมคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นได้มากมาย เช่นว่า จะทำให้เป็นคนสุจริต ไม่ทำ ไม่พูด ไม่คิดในสิ่งที่เป็นความชั่ว ความต่ำทรามทุกอย่าง ทำให้มีความจริงใจในกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกำจัดความกินแหนงแคลงใจ บาดหมางแตกแยกกัน และช่วยสร้างเสริมความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้เกิดขึ้น ทำให้มีความหนักแน่นในความคิดจิตใจ สามารถพิจารณาเรื่องราวและปัญหาต่างๆ ให้เห็นเหตุเห็นผลโดยแจ่มแจ้ง และหาทางปฏิบัติที่ถูกต้องเที่ยงตรงได้ เหล่านี้ ถือว่าเป็นอุปกรณ์เครื่องประกอบและเกื้อหนุนวิชาการให้แน่นหนักสมบูรณ์ ช่วยให้นักพัฒนาบริหารสามารถใช้หลักวิชาได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรง มั่นใจ บริสุทธิ์ใจ และได้ผลแน่นอนเต็มเปี่ยมตามเป้าหมาย...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
วันจันทร์ ที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๔

“...การจะคิดพิจารณาและวิเคราะห์วิจารณ์กรณีต่างๆ ให้
ได้ถูกต้องตามเหตุตามผลและความเป็นจริงนั้น บุคคลจำเป็นต้อง
ต้องฝึกจิตใจให้มีปรกติหนักแน่นและเป็นกลาง พร้อมทั้งฝึก
กระบวนการคิดให้เป็นระเบียบให้ได้ก่อน ทั้งนี้เพราะจิตใจที่
ไม่หนักแน่นเป็นกลาง เป็นต้นเหตุให้เกิดอคติหรือการปฏิบัติ
ที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นตัวการสำคัญที่นำความคิดวิจรรย์ญาณ
ของบุคคล ให้มีดมนผิดพลาดไปจากเหตุผลและความเป็นจริง
ส่วนความคิดอ่านที่ไม่เป็นระเบียบนั้น เป็นต้นเหตุของความ
ลังเลสับสนและวุ่นวายใจ ทำให้บุคคลไม่สามารถจะคิดอ่าน
ทำการใด ๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอน และสำเร็จเรียบร้อยโดย
ไม่ติดขัดได้ เพราะฉะนั้น บัณฑิตจึงควรพยายามระมัดระวัง
ตั้งใจให้หนักแน่นเป็นกลาง ทั้งฝึกฝนความคิดอ่านให้เป็น
ระเบียบจนชินชำนาญ จักได้สามารถใช้ความรู้ ความคิด
วิจรรย์ญาณ สร้างสรรค์ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า
ทุกประการให้สมบูรณ์พร้อมได้ ดังที่ปรารภปรารภ...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันศุกร์
ที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๓๔

“...ศรัทธาความเชื่อมั่นในความดี ศรัทธาส่วนนี้ จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำตัวทำงานให้สูงขึ้น ไม่ยอมให้ตกต่ำ ผู้เชื่อมั่นในความดี จะมีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความข่มใจ ไม่ปล่อยตัวให้เป็นไปตามอำนาจคติและความเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะตัว จะประพฤติปฏิบัติการใด ก็พิจารณาถ่วงนกรองอย่างรอบคอบจนเห็นชัดแล้วว่า การนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง เป็นสุจริตธรรม และเป็นประโยชน์แท้ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม การที่ทำความดีปราศจากโทษ ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์เป็นความเจริญสวัสดิ์แต่อย่างเดียว ผลดีอีกประการหนึ่งของการปฏิบัติดีก็คือเมื่อผลของการทำดีเป็นที่ประจักษ์ชัด คนที่ไม่เคยทำความดี เพราะไม่เคยเห็นผล ก็จะได้เห็นและหันมานิยมศรัทธาในความดี บุคคลเหล่านั้นย่อมจะรับเอาความคิดจิตใจ และการกระทำของผู้ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่าง แล้วน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง บ้านเมืองของเราก็จะมีผู้ที่ศรัทธาในความดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สิ่งของแต่ละคนปฏิบัติก็จะประกอบส่งเสริมกันขึ้น เป็นความเจริญมั่นคงโดยส่วนรวมของชาติในที่สุด...”

พระบรมราชา ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันศุกร์
ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๐

พระราชทานพระบรมราโชวาท ในการสวนสนามแสดงแสนยานุภาพ
ของกองทัพไทย เนื่องในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๔

คำนี้ถึงผลประโยชน์
ของส่วนรวมและของชาติ

“...ทุกคนจะต้องตั้งมั่นในความสามัคคีและความไม่ประมาท จะต้องใช้ปัญญา และความรอบคอบ คิดอ่านก่อนที่จะกระทำการทั้งปวง จะต้องร่วมกันป้องกันแก้ไขและกำจัดสิ่งชั่วร้ายเป็นอันตรายต่อประเทศชาติ หมั่นประกอบสัมมาอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต คิดถึงประโยชน์สุขส่วนรวมของบ้านเมืองเป็นนิตย์เป็นสำคัญ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๒ วันอังคาร ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๑

“...ขอให้ปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจ เทียงตรง
กล้าหาญ และเข้มแข็งเสียสละ หมั่นฝึกฝนตนเองให้
จัดเจนคล่องแคล่วในหน้าที่ และในการปฏิบัติงานร่วม
กับผู้อื่น พยายามศึกษาวิทยาการอันก้าวหน้าทุกอย่าง
ให้รอบรู้เท่าทันสถานการณ์อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถใช้
ยุทธโศปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์
ในภารกิจของชาติให้ได้มากที่สุด ประการสำคัญที่สุด ขอ
ให้ยึดมั่นในชาติบ้านเมือง ขอให้ถือประโยชน์ร่วมกันของ
ประชาชาติไทยให้ยิ่งกว่าประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น...”

พระบรมราโชวาท ในการเสด็จฯ ทอดพระเนตรการแข่งขัน
ใช้อาวุธทางอากาศ และการสาธิตกำลังทางอากาศ ประจำปี ๒๕๑๒
ณ สนามฝึกใช้อาวุธทางอากาศไซยาบดาล จังหวัดลพบุรี วันพุธ ที่
๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๒

“...กิจเฉพาะหน้าของเราทั้งหลายทุกคนที่จะต้องทำ ก็คือต้องรับสถานการณ์อันวิกฤตนี้ด้วยใจอันมั่นคง ไม่หวั่นไหว และด้วยความรู้เท่าถึงการณ์ พร้อมกับร่วมมือ ร่วมใจกัน ปฏิบัติแก้ไขผ่อนหนักให้เป็นเบา ด้วยความสงบ และพร้อมเพรียง ไม่ก่อความวุ่นวายให้สถานการณ์ยิ่งร้าย ลงไปอีก ทุกฝ่ายจำเป็นต้องเข้าใจในกันและกัน เห็นใจกัน เสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน อุ้มชูกันไว้ เหมือนดังที่ได้เคยอุ้มชูกันมาแต่กาลก่อน เมื่อรวมกันดังนี้ ก็จะเกิดพลังยิ่งใหญ่ ที่จะสามารถขจัด อุปสรรคขัดข้องทั้งปวงให้หมดสิ้นไปได้ในที่สุด...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๗ ณ พลับพลาท้องสนามหลวง
วันจันทร์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๖

“...อันแผ่นดินไทยของเรา นี้ถึงจะเป็นที่ที่เกิดที่อาศัยของ
คนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา แต่เราก็อยู่ร่วมกันโดยปรกติ
ราบรื่นมาได้เป็นเวลาช้านาน เพราะเราต่างสมัครสมานกัน
อุทิศกำลังช่วยกันสร้างบ้านเมือง สร้างความเจริญ สร้างจิตใจ
สร้างแบบแผนที่ดีขึ้น เป็นของเราเอง ซึ่งแม้หนานาประเทศ
ก็น่าจะนำไปเป็นแบบฉบับได้ เพราะฉะนั้น ถ้าเราทั้งหลาย
มีสามัคคี มีเหตุผลอันหนักแน่น และมีความรู้ความเข้าใจอัน
ถูกต้องชัดเจนในสถานการณ์ที่เป็นจริง ต่างคนต่างร่วมมือ
ร่วมความคิดกันในอันที่จะช่วยกันผ่อนคลายปัญหาและ
สถานการณ์ที่หนักให้เป็นเบา ไม่นำเอาประโยชน์ส่วนน้อย
เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้เสียหายถึงประโยชน์ส่วนใหญ่ของชาติ
บ้านเมือง เชื่อว่าเราจะสามารถรักษาชาติประเทศและความ
ผาสุกสงบที่เราได้สร้างสมและรักษาสืบต่อกันมาช้านานนั้น
ไว้ได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๙ วันพุธ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๘

“...แต่ละคนนั้นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง ๆ ซึ่งจะรวมกันขึ้นเป็นชาติบ้านเมือง ทุกคนต้องรักษาสุขภาพพลานามัยให้ดี และทำงานให้ดี ชาติบ้านเมืองจึงจะแข็งแรงและเจริญมั่นคงสมดุจลย์ทุกส่วน ถ้าบุคคลทำตัวให้บกพร่องอ่อนแอ บ้านเมืองก็จะมีจุดบกพร่องและอ่อนแอไปด้วย ทุกคนจึงต้องบำรุงรักษาบ้านเมืองให้เหมือนบำรุงรักษาร่างกายและจิตใจตนเอง และผู้ใดมีภาระหน้าที่อันใดอยู่ ก็ต้องชวนช่วยปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปโดยพลัน ด้วยความรู้และความสามารถ ด้วยความสะอาดกายสะอาดใจ ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ และด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ผลการปฏิบัติตนปฏิบัติงานของแต่ละคนแต่ละฝ่าย จักได้ประกอบส่งเสริมให้ประเทศชาติมีความสมบูรณ์มั่นคงขึ้นตามที่มุ่งหมาย...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๙ วันอังคาร ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๘

“...การแก้ปัญหานั้น ถ้าไม่ทำให้ถูกเหตุถูกทาง ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง มักจะกลายเป็นการเพิ่มปัญหาให้มากและยุ่งยากขึ้น แต่แต่ละฝ่ายจึงควรจะต้องใจพยายามทำความคิดความเห็นให้กระจ่างและเที่ยงตรง เพื่อจักได้สามารถเข้าใจปัญหาและเข้าใจกันและกันอย่างถูกต้อง ความเข้าใจที่ถูกต้องแน่ชัดนี้ จะช่วยให้เล็งเห็นแนวทางปฏิบัติแก้ไขอันเหมาะสม ซึ่งจะนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ อีกประการหนึ่ง อันเป็นข้อสำคัญ ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักในใจเสมอว่า ประโยชน์ส่วนรวมนั้นเป็นประโยชน์ที่แต่ละคนพึงยึดถือเป็นเป้าหมายหลัก ในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน เพราะเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนแท้จริง ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมได้รับทั่วถึงกัน...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๓๓ วันอาทิตย์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๒

“...บ้านเมืองไทยของเราดำรงมั่นคงมาช้านาน เพราะคนไทยมีความพร้อมเพรียงกันเข้มแข็ง ถึงจะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบ้างตามกาลตามสมัย ก็เป็นไปตามความปรารถนาของพวกเขาเอง ที่จะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า การทำนุบำรุงบ้านเมืองนั้น เป็นงานส่วนรวมของคนทั้งชาติ จึงเป็นธรรมดาอยู่เอง ที่จะต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้าง จะให้ทุกคนทุกฝ่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องต้องกันตลอดทุก ๆ เรื่องไป ย่อมเป็นการผิดวิสัย เพราะฉะนั้น แต่ละฝ่าย แต่ละคนจึงควรจะคำนึงถึงจุดประสงค์ร่วมกัน คือความเจริญไพบูลย์ของชาติ เป็นข้อใหญ่...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาส
ขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๓๕ วันอังคาร ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๔

“...บ้านเมืองของเราเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีอิสรภาพ และความร่มเย็นเป็นปรกติสุขสืบมาช้านาน เพราะเรามีความยึดมั่นในชาติ และต่างร่วมแรงร่วมใจกันบำเพ็ญกรณียกิจต่าง ๆ ตามหน้าที่ ให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ คนไทยทุกคนจึงควรจะได้ตระหนักในข้อนี้ให้มาก โดยเฉพาะภาวการณ์ในระยะปัจจุบันนี้ อาจกล่าวได้ว่าหากคนไทยเราประพฤติตนปฏิบัติงาน โดยขาดจิตสำนึกในประโยชน์ร่วมกันของชาติแล้ว ก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งแก่ความมั่นคงของชาติ...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๔๘ วันจันทร์ ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๘

“...ถ้าเราสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนากับการศึกษาและชีวิตของคนที่มีมากขึ้น ๆ ให้กลับมาเป็นอย่างเดิมเหมือนอย่างของเก่าของโบราณของเรา คือให้รู้สึกว่าการเรียนก็คือวัด วัดคือโรงเรียน ก็จะทำให้บ้านเมืองมีอนุชนที่มีความสามารถในทางวิชาการและมีจิตใจสูงมีจิตใจดี เป็นพลเมืองดีต่อไป จะช่วยให้ส่วนรวมสามารถที่จะดำเนินต่อไปได้โดยสวัสดิ์...”

พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่คณะกรรมการธนาคาร
กรุงเทพ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
วันพฤหัสบดี ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

๙๙ พระบรมราชาวาท น้อมนำราษฎรร่วมเย็นเป็นสุขสำนัด

กระทรวงวัฒนธรรม

จัดพิมพ์ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-616-543-418-8

ดำเนินการโดย

กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด

กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๕๓-๕ (๖) ๑๗๖๕

www.m-culture.go.th

สำนักนายกรัฐมนตรี
Office of The Prime Minister

กระทรวงวัฒนธรรม
Ministry of Culture

ธนาคารออมสิน

ออมสิน
Government Savings Bank